

АДДЗЕЛ АДУКАЦЫІ ЖЛОБІНСКАГА РАЙВЫКАНКАМА
ДЗЯРЖАЎНАЯ ўСТАНОВА АДУКАЦЫІ
“СЯРЭДНЯЯ ШКОЛА №13 г.ЖЛОБІНА ІМЯ В.В. ГУЗАВА”

Ці заўсёды рэчы былі такімі,
якімі мы ведаем іх зараз?
(заняткі этнаграфічнага кутка)

Кіраўнік: Бежалева Ніна Рыгораўна,
настаўнік беларускай мовы і
літаратуры, кіраўнік гуртка
“Незабытыя рамёствы”

г. Жлобін

Не пагарджаць святым сваім
мінулым,
А заслужыць яшчэ і вартым
быць яго.

У. Караткевіч

Змест

Тэмы: Беларускі старадаўні дзявочы касцюм; прасаванне, чаяванне.

Выкарыстаны матэрыял: старадаўні дзявочы касцюм (вышытая кашуля, вытканая кашуля, гарсэт, андарак, кубак, вышытыя манішкі і спадніца); ручнік тканы; качалка (рубель і скалка); самавар; прасы металічныя (экспанаты з фондаў этнаграфічнага кутка)

Мэты: Пазнаеміць вучняў з жыццём і прызначэннем старынных рэчаў у быце іх бабуль, прабабуль;

Праз гульню, зносіны, практычнае дзеянне даць веды вучням на пачуццёвым узроўні, здольным замацаваць і захаваць іх на больш доўгі тэрмін;

Выхоўваць патрыятычныя і паважлівыя адносіны да багатай гістарычнай спадчыны беларускага народа

Дадатак 1

1

2

Ход заняткаў:

Настаўнік паведамляе тэму заняткаў: “Ці заўсёды рэчы былі такімі, якімі мы ведаем іх зараз?”

Адначасова ставіцца гэта пытанне і перад вучнямі. Адказваючы на дадзенае пытанне, яны павінны падмацаваць свой адказ прыкладамі з жыцця.

Настаўнік дапамагае дзецям расшырыць круг параўноўваемых прадметаў у розных сферах нашага жыцця (транспарт, жыццё, посуд, адзенне і г.д.).

Выбіраецца рослая дзяўчынка – памочніца.

Настаўнік: А зараз давайце ўявім, што Кацярынка жыве зусім у іншы час, год 80 – 100 назад. У што яна была апранута?

Пасля розных прадстаўленняў і прапаноў дзяцей ім паказваецца таканая льняная дзявочая кашуля і вышытая дзявочая кашуля (элемент народнага дзявочага касцюма). Разам з вучнямі разглядаем, у якіх месцах белыя дзявочыя кашулі ўпрыгожаны ўзорамі (гл. Дадатак 1, фотаздымкі 1,2,3). Вучні самі пералічваюць: каўнер, манжэты, рукавы, ніз падола. Звяртаецца ўвага на перпендыкулярнае размяшчэнне ўзораў на падоле і аплеччы кашуль (гл. Дадатак 1, фотаздымак 4), а таксама на тое, што і каўняры і манжэты кашуль вельмі акурата абзублены. На абедзвюх кашулях пераважае чырвоны колер.

Настаўнік: А скажыце, калі ласка, з якімі паняццямі ў вас асэнсоўваецца белы колер і чырвоны?

Абапіраючыся на вопыт вучняў у апісанні стану прыроды, раскрываючы сэнс некаторых паняццяў і параўнанняў (белы як смерць, вясна – красна і г.д.), праз антанімічныя рады: зіма – лета, белая кроў – чырвоная кроў, зло – дабро, паступова падыходзім з вучнямі да вываду пра тое, што белы колер можна звяраць з чысцінёй, а чырвоны – з жыццём.

Чалавек адзеннем ахоўваў, аберагаў сваё цела, узорамі ён як бы перакрываў усе ўваходы ў цела хваробам, усялякай нечысці, злу. Надзяем адну з дзявочых кашуль на Кацярыну (гл. Дадатак 1, фотаздымак 3), потым андарак (гл. Дадатак 1, фотаздымак 5), а затым дапамагам апрануць гарсэт (гл.

Дадатак 1

3

4

Дадатак 1

5

6

Дадатак 1, фотаздымак 6). Звяртаецца ўвага вучняў на ўпрыгожанне андарака і гарсэта. На галаву дзяўчынцы надзяем кубак (гл. Дадатак 1, фотаздымкі 7, 8), які даўней быў адным з самых распаўсюджаных галаўных дзявочых убораў.

Настаўнік: Дзеці, а ці ведаеце вы, як рабілі гэты галаўны ўбор?

Спачатку з тоўстага плотнага картону рабілі каркас, зыходзячы з памеру галавы. Потым на гэты каркас прышывалася якая – небудзь тканына, складзеная ў 3 – 4 разы. І толькі пасля гэтага пачыналі па чарзе з верху да нізу прышываць атласныя стужкі. Вельмі прывабным лічыўся той кубак, на якім апошняя накладзеная стужка была ўзорыстая. Стужкі кубка ляжалі на дзявочых плячах, і абавязкова іх дзяўчаты закідвалі наперад.

Настаўнік: Дзяўчаты, а як вы лічыце, гэта гарадскі або вясковы касцюм? Чаму?

Калі надвор'е было асабліва жаркае, то дзяўчаты адзявалі манішку з вышытай спадніцай.

Зноў выбіраецца дзяўчынка - памочніца, якой дапамагаем адзець адну з вышытых манішак і спадніцу (гл. Дадатак 1, фотаздымак 9).

Настаўнік: Чым адрозніваецца касцюм, які мы бачым на Алене, ад таго, які апранулі на Кацярыну? (гл. Дадатак 1, фотаздымкі 10, 11).

Вучні называюць адрозненні дзявочых касцюмаў.

Настаўнік: Дзяўчаты, а якімі хатнімі справамі магла займацца дзяўчынка вашага ўзросту ў той час?

Пасля ўсемагчымых пералічэнняў вучні расказваюць, якімі хатнімі справамі займаюцца яны зараз.

Настаўнік: А вось Кацярына і Алена, калі б жылі ў тыя даўнія часы, маглі б ў гэтым узросце выткаць палатно для кашулі і расшыць яго, упрыгожыўшы ўзорамі, або вышыць манішку ці спадніцу, дзяўчынак вельмі рана з 3 – 4 гадоў пачыналі прывучаць да хатняй працы, абучаць рукадзеллю, прасці лён, шэрсць, насукваць ніткі для ткацтва.

Дадатак 1

7

8

Дадатак 1

9

Дадатак 1

10

11

К 15 – 16 гадам дзяўчынка пераўтваралася ў сапраўдную прыгожую майстрыху.

Настаўнік: А хто з вас умее сам прасаваць? Як вы гэта робіце?

Зараз мы ўбачым як гэта рабілі нашы продкі ў мінулым. Вось 2 прадметы. Паказваецца качалка: рубель і скалка, выясняецца, як гэта ўсё называецца і дзе маглі дзеці з імі сустракацца (у казках, мультфільмах, у сваім жыцці). Затым дэманструецца, як магчыма гэтымі прадметамі прасаваць ручнік.

Дзеці з вялікім задавальненнем робяць з качалкай самыя розныя, падчас непрадказуемыя дзеянні. У канцы агульнымі намаганнямі ўзнаўляецца правільнасць выканання прасавання. Дзяўчаты зноў і зноў спрабуюць прасаваць (гл. Дадатак 2, фотаздымкі 1,2,3), выявляючы пры гэтым, што гэта не вельмі проста.

Чалавек заўсёды імкнуўся аблегчыць фізічную працу, таму на змену гэтым драўляным прадметам прыйшоў металічны прас. Паказваецца 2 прасы: маленькі металічны і вялікі (гл. Дадатак 2, фотаздымак 4), у якім адкрываецца крышка і ёсць трубка.

Дзеці тлумачаць прынцыпы работы прасаў.

Дадатак 2

1

2

Дадатак 2

3

4

Настаўнік: Ну вось, мы папрацавалі, а зараз прэйдзем да чаявання. Ці любіце вы піць чай? (у чым заварваецца чай і г.д.)

Потым ставіцца на стол старынны самавар. Здавалася б, амаль усе яго бачылі, ведаюць, але пры практычных дзеяннях зноў узнікаюць цяжкасці: вучні не ведаюць, куды заліваецца вада, для чаго труба.

Спачатку выясняецца, куды заліваецца вада. Потым разам з дзецьмі выясняем прыныцы работы самавара.

Настаўнік: Скажыце, калі ласка, як цікавей і прыемней піць чай – з самавара або з чайніка? А чаму з самавара? Давайце паглядзім на яго яшчэ раз. Калі б мы яго пачысцілі, ён ззяў бы, як сонейка. Ён так ж круглы, як сонейка, а калі ён працуе – грэе ваду, ад яго такая цеплыня ідзе.

Настаўнік: Падумайце, чаму вакол самавара збіралася ўся сям'я, чаму чай пілі не ў адзіноце (як магчыма зараз), а ўсе разам? Самавар збіраў вакол сябе ўсю сям'ю, ён важна стаяў у цэнтры стала, да яго адносіліся беражліва, з любоўю, павагай, як да сем'яніна. Звычайна раніцай пачыналі з яго дзень, абмяркоўваючы будучыя справы, а ўвечары, заканчваючы дзень чаяваннем, падводзілі вынікі пражытага дня. Самавар аб'ядноўваў усіх, рабіў бліжэй адін да аднаго.

Рэфлексія.

- Што новага вы даведаліся на сённяшніх занятках?
- Ці спадабалася вам такая форма правядзення заняткаў?
- Чаму вы навучыліся?
- Якія пачуцці ўзніклі ў вас у ходзе правядзення сённяшніх заняткаў?